

Sistem za trgovinu emisijama [Evropske unije](#) (EU ETS) često se pominje kao temelj **klimate politike** EU. Cilj mu je da smanji emisije kroz utvrđivanje cena za zagađenje koje proizvode gasovi sa efektom staklene bašte (**GHG**) iz energetskog sektora, industrije i sektora vazduhoplovstva. Ne samo da nastoji da unapredi ulaganja u smanjenje emisija tako što delatnosti koje troše velike količine energije čini skupljim, već nudi i odličnu priliku za EU da prebaci finansiranje sa aktivnosti koje zagađuju na klimatske akcije, inovacije i modernizaciju energetskog sektora.

Sistem za trgovinu emisijama Evropske unije (EU ETS) jedan je od glavnih alata pomoću kog se [EU](#) nada da će se izboriti sa globalnim zagrevanjem i isplativo smanjiti emisije gasova sa efektom staklene bašte (GHG). Glavni zakon koji utvrđuje upravljanje i funkcionisanje Sistema za trgovinu emisijama jeste Direktiva o ETS-u, čiji je cilj da pokrene „isplativo i ekonomski efikasno” i „naučno neophodno za izbegavanje opasnih klimatskih promena”. **EU ETS** treba da primenjuje princip „zagađivač plaća”, što znači da troškove zagađenja treba da snose oni koji ga proizvode. Pokrenut 2005. godine, EU ETS je najstariji sistem za trgovinu emisijama na svetu. Takođe je bio najveći do 2021. godine kada je počeo kineski ETS. EU ETS je 2021. godine pokrivaio preko 10 400 industrijskih postrojenja i elektrana, kao i oko 350 avio-kompanija, u 27 država članica EU, na Islandu, u Norveškoj i Lihtenštajnu.

EU ETS je sistem „**ograničenja i trgovine**”. To znači da postavlja opštu granicu („ograničenje”) za ukupan obim emisija gasova sa efektom staklene bašte (GHG) koje postrojenja u pokrivenim sektorima mogu kumulativno da emituju. Glavni sektori u EU ETS su sektor električne energije, teška industrija i vazduhoplovstvo. ETS obuhvata šest gasova sa efektom staklene bašte, mada ne u svakom sektoru.

Ograničenje je podeljeno na dozvole za zagađenje poznate kao EU emisione jedinice (EUA). Jedna emisiona jedinica predstavlja jednu tonu ekvivalentne **emisije CO2**. U 2021. godini ograničenje je bilo približno 1,57 milijardi emisijonih jedinica. Postrojenja obuhvaćena EU ETS su u obavezi da godišnje podnesu (ili predaju) emisione jedinice koje su jednake njihovim emisijama iz prethodne godine. Na primer, postrojenje koje je emitovalo **1 milion tona** CO2 moraće da prebaci 1 milion emisijonih jedinica u Centralni registar Evropske komisije u 2021. godini.

Kompanije mogu da dobiju emisione jedinice preko tri glavna kanala:

Kupovinom na aukciji: aukcije organizuje Evropska energetska berza, a prihodi idu direktno u 27 država članica EU prema unapred određenom ključu raspodele;

Besplatno: sektori za koje se smatra da su izloženi riziku od premeštanja proizvodnje sektor

vazduhoplovstva, a u nekim državama članicama sa nižim prihodima dodeljuju se besplatni krediti za proizvodnju električne energije;

Kupovinom na otvorenom (ili takozvanom sekundarnom) tržištu: postoji nekoliko platformi za trgovinu na kojima operateri ETS-a (ili drugi, kao što su finansijske institucije) mogu međusobno da trguju emisionim jedinicama. Transferi emisionih jedinica takođe mogu biti uključeni u druge ugovore (na primer za kupovinu toplotne ili električne energije).

Izneti cilj Sistema za trgovinu emisijama Evropske unije jeste da podstakne isplativu dekarbonizaciju u ključnim sektorima privrede EU. EU ETS je morao da smanji kombinovane emisije svih obuhvaćenih postrojenja za **43%** u odnosu na 2005. godinu, **do 2030. godine**. Ovaj cilj je već postignut krajem 2020. godine, što ukazuje na to da ovo nije bio ambiciozni klimatski cilj. Opadajuće ograničenje će dostići nulu do 2058. godine, implicitno postavljajući dugoročni smer za potpunu dekarbonizaciju.

Trenutni cilj EU ETS, smanjenje emisija za 43% u sektorima koje pokriva do 2030. godine (u poređenju sa 2005. godinom), već je dostignut 2020. godine. Ukupne emisije iz postrojenja obuhvaćenih EU ETS-om pale su za neverovatnih **11,4%** samo u 2020. godini. Emisije iz energetskog sektora i industrije pale su za **41%** u poređenju sa 2005 godinom. Ovo, međutim, sakriva razlike u tendencijama emisija između sektora: emisije iz proizvodnje električne energije i toplote su pale za skoro 45% od 2011. godine, dok su se emisije iz industrije jedva smanjile: beznačajnih 1,3% između 2013. i 2019. Smanjenje emisija u okviru EU ETS-a delimično je i posledica drugih faktora i zakona, kao što su pandemija COVID-19, Direktiva o obnovljivoj energiji i Direktiva o energetskej efikasnosti.

Iako je centralni cilj EU ETS-a **smanjenje emisija**, on ima dodatnu korist od ostvarivanja znatnih prihoda preko aukcije emisionih jedinica, uprkos činjenici da se većina emisionih jedinica deli besplatno industriji. Ovi prihodi predstavljaju ogromnu priliku za finansiranje klimatskih akcija i podršku ljudima u prolasku kroz **klimatsku tranziciju**.

Izvor: [Bos](#)